

הבדלים בין דוברי עברית לדוברי ערבית ביעילות הקריאה של טקסטים בשפת האם

צור קרליץ וענת בן-סימון

מרכז ארצי לבחינות ולהערכה

הכינוס האחד-עשר

של האגודה הישראלית לפסיכומטריקה 2015

מאפיינים ייחודיים של השפה הערבית

- לשפה הערבית יש מאפיינים ייחודיים המקשים על הרכישה והקריאה שלה.
- Eviatar & Ibrahim, 2004; Ibrahim & Eviatar , 2009; Saiegh-Haddad, 2005

• **הערבית היא שפה דיגלוסית (קיימת שפה מדוברת ושפה כתובה):**

- ניתן להגדיר את רכישת השפה הכתובה כרכישה של שפה שנייה.

• **לערבית יש אורתוגרפיה מורכבת:**

tā'	ت	تْ	تَ	تِ
thā'	ث	ثْ	ثَ	ثِ

- הכתב הערבי הוא מחובר.

- למרבית האותיות יש ארבע צורות כתיב שונות התלויות במיקום האות במילה.

- ישנן קבוצות של אותיות בהן מבנה האות הוא נבדל רק בעצם קיומן, מקומן או מספרן של הנקודות המצורפות לאות.

רכיבים עיקריים של הבנת הנקרא

- **תהליכים קוגניטיביים בסיסיים**

- **קידוד פונולוגי**- היכולת לחבר בין צליל לאות שמייצגת אותו.
- **שליפה לקסיקלית**- היכולת לאחזר מילים מהלקסיקון המנטלי.
- שני התהליכים משפיעים על מהירות ודיוק הקריאה.

- **תהליכים קוגניטיביים גבוהים**

- **הבנה**- היכולת להפיק משמעות של מילה, משפט או טקסט.

- ככל שמושקע יותר מאמץ בקידוד ובשליפה, נותרים פחות משאבים קוגניטיביים להבנה.

המחקר

מטרת המחקר

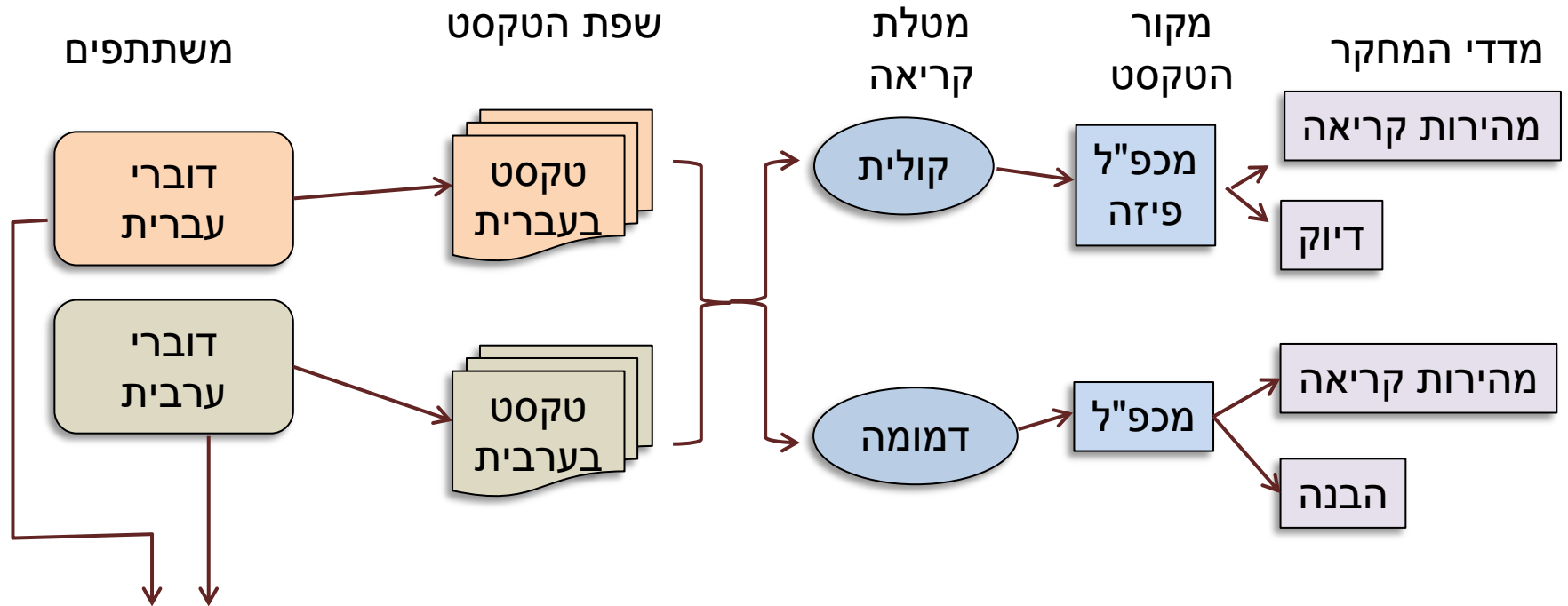
- לזהות ולאפיין הבדלים ביעילות הקריאה של טקסטים בשפת אם בין דוברי עברית ודוברי ערבית.

– יעילות קריאה: מהירות מתוקנת עבור חוסר-דיוק

השערת המחקר

- הקריאה של טקסטים בערבית תהיה יעילה פחות מהקריאה של טקסטים בעברית.
- קושי בפענוח האורתוגרפיה הערבית ימצא קשור להבדלים בקריאת טקסט.
– יש לשלוט על קושי הטקסטים ועל הבדלים בין אישיים ביכולת.

מבנה המחקר

משתתנים מסבירים שנבדקו בניסוי:

משתתנים דמוגרפיים והישגים אקדמיים

מהירות ודיוק במטלת קידוד פונולוגי

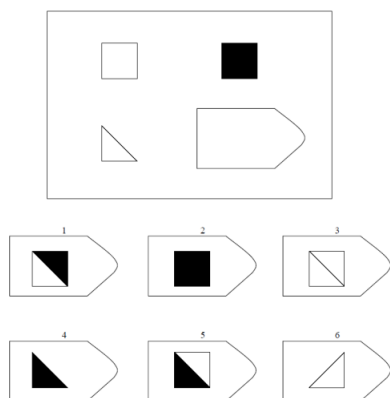
יכולת קוגניטיבית כללית

מהירות במטלת שליפה לקסיקלית

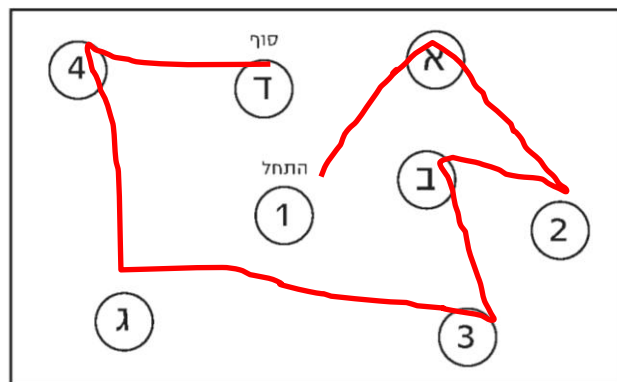
מקורות של שונות בין אישית

- **משתני רקע:** השכלת הורים, חתך חברתי-כלכלי, וכו'
- **יכולת מילולית:** בגרות (לשון וספרות), מכפ"ל מילולי
- **יכולת קוגניטיבית:** מבחן רייבן ומבחן מסלולים
- **שליפה לקסיקלית:** קריאת מילים, מבחן שיום מהיר
- **קידוד פונולוגי:** קריאת מילות תפל

רייבן

מסלולים

שיום מהיר

א	א	א	א	א	א	א	א	א	א
ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה	ה

מילות תפל ומילים אמיתיות

תעתיק מעברית	עברית	תעתיק מערבית	ערבית
MEZ'AF	מְזַעֵף	MEZ'AF	مَزَعَف
'AKA'EL	אֶקְעֵל	'AKA'EL	أَكَاعِل
MURTAF	מְרֻטָּף	MORTAF	مُرْطَف
MAGAM	מָגָם	MAJAM	مَجَم

תעתיק מעברית	עברית	CVC	תעתיק מערבית	מספר הברות	משמעות	ערבית
Bank	בַּנְק	CVCC	Kashf	1	גילוי	كشَف
Kir	קִיר	CVC	qiṭ	1	חתול	قِط
Mitbak <u>h</u>	מִטְבַּח	CVCCVC	Maṭbak <u>h</u>	2	מטבח	مطبخ
<u>K</u> hibuk	חִבּוּק	CVVC	Mulūk	2	מלכים	مُلوك

טקסטים לקריאה

- 14 טקסטים מבחינות מכפ"ל בנושאים שונים
  - קיצור לכ- 200 מילים והגהה לשונית
  - שיפוטי קושי של מומחים
  - ניתוח במעבד הטקסטים (NiteRater, 2007)
  - נבחרו 4 טקסטים לצורך המחקר
- בחירה של 2 טקסטים מפיזה 2006

משתתפים

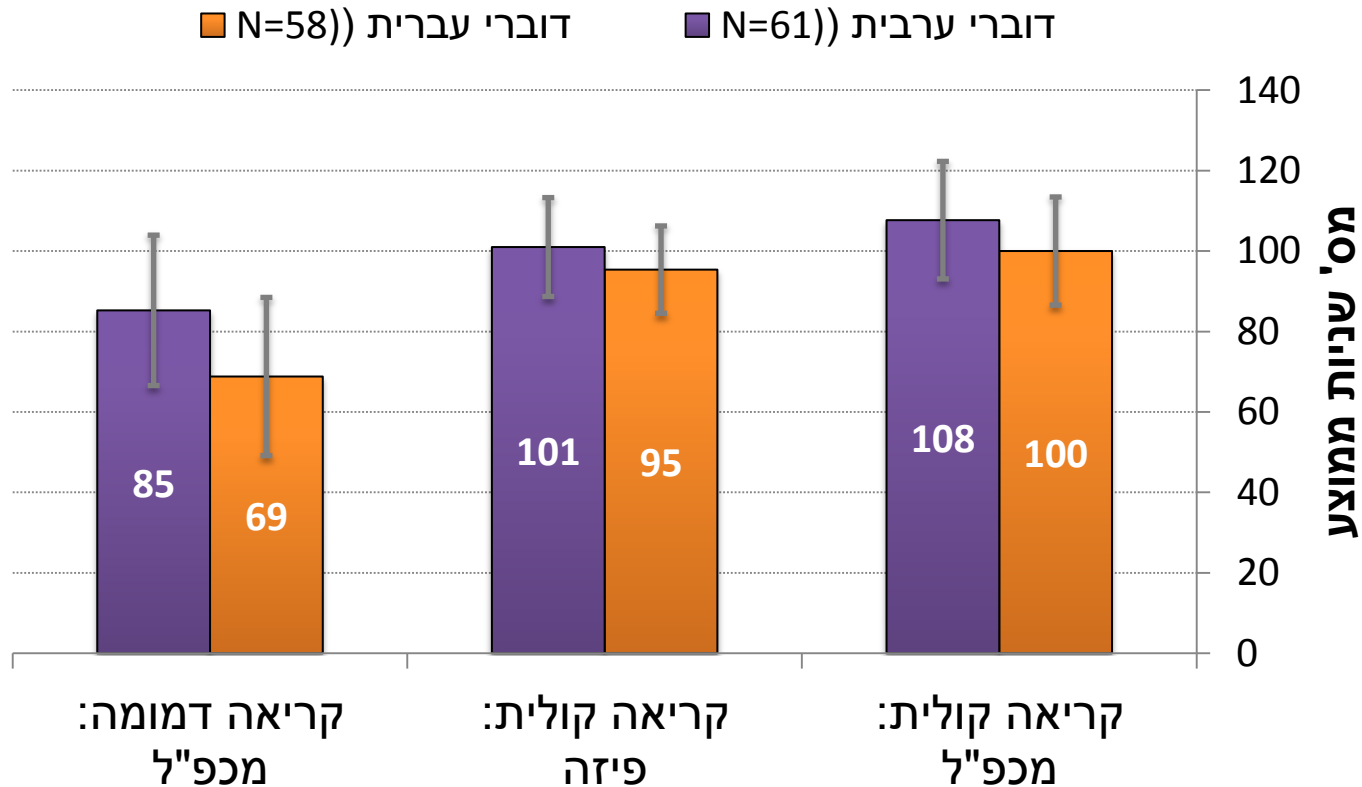
כל המשתתפים		גיל		אחוז		מס'		
גיל	מס'	גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	
22.0	61	22.2	22.0	21%	79%	13	48	דוברי ערבית
25.3	58	26.5	24.4	43%	57%	25	33	דוברי עברית
23.6	119	25.0	23.0	32%	68%	38	81	כל המשתתפים

הבדלים לטובת דוברי העברית לעומת הערבית

הבדל מובהק?	משתנה
אין	יכולת קוגניטיבית כללית (מבחן רייבן)
	קידוד (יעילות קריאת מילות תפל)
	קידוד ושליפה (יעילות קריאת מילים אמתיות)
	משתני רקע: # ספרים בילדות, # שנקראו השנה, זמן קריאה ביום
יש	שלושת תחומי מכפ"ל
	יעילות קריאה קולית של טקסט
	זמן קריאה דמומה של טקסט
	קידוד וגמישות מחשבה (מבחן מסלולים)
	שליפה לקסיקלית (מבחן שיום מהיר)
	משתני רקע: SES, השכלת הורים, # הספרים שהוקראו בילדות

תוצאות המחקר:

הבדלים בזמן הקריאה של טקסט בשפת אם

בקריאה דמומה, דוברי הערבית קראו ב- 23% לאט יותר מדוברי העברית.

הבדלים באורך הפרק המילולי בעברית וערבית

ערבית	עברית	
24	38	מס' נוסחים:
		מס' מילים:
1,845	2,225	ממוצע
118	92	ס.ת.
1,679	2,045	מינימום
2,149	2,453	מקסימום

- הפער הממוצע בין שני הפרקים הוא 380 מילים.
- הפרק בעברית ארוך יותר ב- 21%, משום שיש בו שלוש שאלות יותר מהפרק בערבית.

ניתוחי ANOVA

קובריאטים		גורמים			מטלה
שיום מהיר	קריאת מילים	נושא	שפה	מדד	
6.2	28.63	28.06	6.75	F	קריאה קולית: מכפ"ל Adj. R²=0.386
.014	.000	.000	.011	sig	
5%	20%	20%	6%	η^2_p	
5.83	28.44		2.67	F	קריאה קולית: פיזה Adj. R²=0.268
.017	.000		.105	sig	
5%	20%		2%	η^2_p	
			21.79	F	קריאה קולית: מכפ"ל Adj. R²=0.150
			.000	sig	
			16%	η^2_p	

מסקנות

- בממוצע, דוברי עברית קוראים טקסטים מהר ומדויק יותר בהשוואה לדוברי ערבית. ההבדלים בין הקבוצות גדולים יותר בקריאה הדמומה לעומת הקריאה הקולית.
- ההבדל בקצב הקריאה הדמומה מפוצה במלואו על ידי ההבדל במספר המילים בפרק המילולי בשתי השפות במכפ"ל.
- ההבדלים ביעילות הקריאה בין שתי הקבוצות **אינם מוסברים** על ידי הבדלים ביכולות קוגניטיביות כלליות, השכלת הורים, מיצב חברתי-כלכלי או חשיפה לשפה כתובה.
- **יעילות הפענוח הפונולוגי אינה מסבירה** את ההבדלים בין קבוצות השפה ביעילות הקריאה של טקסט.
- יעילות השליפה הלקסיקלית **מסבירה** חלק ניכר מההבדל בין שתי קבוצות השפה ביעילות הקריאה הקולית. עם זאת, השליפה הלקסיקלית **אינה מסבירה** הבדלים בביצוע מטלת הקריאה הדמומה.